

THE LEVEL OF SOMATIC AND PSYCHOFUNCTIONAL DEVELOPMENT OF STUDENTS CADET CORPS

L.M. Basanets, O.I. Ivanova, V.V. Protsenko, Y.I. Svidlov

A study of indicators of physical and psychical development of students on the initial stage of their special military and physical training in the Cadet Corps. The results of anthropometric and functional examination of teenagers can serve as basis for the further monitoring of their morphofunctional state in order to determine the effect of specific factors microsocial environment of educational establishment. Data of psychophysiological research testify to the favorable orientation to adaptation of students to the conditions of learning in the Cadet Corps.

УДК: 613.954:373.2

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ТА ЕМОЦІЙНИЙ СТАН ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Гозак С.В., Киселевська В.П., Єлізарова О.Т., Парац А.М.

ДУ «Інститут гігієни та медичної екології ім. О.М. Марзєєва НАМН України», м. Київ

Дітям старшого дошкільного віку властиві психологічні особливості, які сприяють виникненню тривожності: підвищена емоційна чутливість до зовнішніх впливів та сильна зовнішня і внутрішня реакція на них; недостатньо розвинена довільність пізнавальної і, особливо, емоційно-вольової сфер; безпосередність сприйняття зовнішнього світу і обмеженість форм адаптивних реакцій на впливи; високий рівень наслідування, в тому числі емоційного; залежність від оцінок дорослих; низька здатність протистояти чужій думці тощо [1]. Тому саме в цьому віці тривожність може закріпитися як властивість особистості. Особистісна тривожність – це індивідуальна властивість, що визначає схильність індивіда до суб'єктивного переживання негативних емоційних станів, як то страх, хвилювання, напруга. Вона виявляється у почутті невпевненості в собі, беззахисності, безсилля перед реальними (об'єктивними) чи уявними (суб'єктивними) зовнішніми чи внутрішніми факторами, які несуть в собі небезпеку чи загрозу самооцінці, рівню домагань, задоволенню основних потреб. Високий рівень тривожності призводить до того, що дитина втрачає здатність адаптуватися до подразника, зменшити його значущість, тому майже завжди переживає фрустрацію і відчуває страх, агресію чи апа-

тію (в залежності від індивідуально-типологічних особливостей). Середній рівень означає – дитина часто не здатна адаптуватися і тому переживає незадоволення та відчуває хвилювання, напругу, роздратування; низький – інколи відчуває незадоволення та емоційний дискомфорт, але здатна адаптуватися до подразника. Проте певний рівень тривоги має мобілізаційний характер і сприяє розвитку дитини [2]. Отже, рівень тривожності впливає на всі сфери життя, зокрема, на успішність навчання в дошкільному закладі, а в майбутньому і на якість безперервної освіти в цілому. В цьому є актуальність вивчення тривожності дітей старшого дошкільного віку та чинників, що на неї впливають.

Метою нашого дослідження було вивчення рівня тривожності, особливостей психоемоційного стану, ставлення вихованців старших груп до різних видів діяльності у дошкільних навчальних закладах.

Методи і матеріали. Для вивчення емоційної сфери дошкільників були обрані три ДНЗ м. Києва, які відрізнялися умовами та організацією навчання та фізичного виховання. Дослідження проводились за допомогою батареї тестів: тесту на визначення рівня тривожності (Р. Темпл, М. Дорки, В. Амен), кольороасоціативної методики М. Еткінда

«ЦТО» та проективної малюнкової методики «Неіснуюча тварина» [4,5]. Всього психологічним тестуванням було охоплено 73 дитини, з них 40 дівчаток і 33 хлопчики.

Результати та їх обговорення. Результати проведених досліджень свідчать про те, що більшість дошкільників (76,7% \pm 4,9%) має середній рівень тривожності, 21,9% \pm 4,8% – високий. Хоча статистично достовірної різниці у статевому аспекті не встановлено, слід відмітити, більше хлопчиків мають високий показник тривожності по відношенню до дівчат. У віковому аспекті (від 5 до 7 років) теж не виявлено значущої різниці, відмічаються коливання рівня тривожності у вигляді незначного зростання кількості дітей з високим рівнем за рахунок зменшення з середнім рівнем. Отримані результати співпадають з даними інших наукових досліджень. Слід відмітити, що середній рівень тривожності вважається позитивною передумовою для адаптації дитини до соціуму та продуктивної діяльності [2].

У переважній кількості обстежених дітей старшого дошкільного віку (72,6% \pm 5,2%) найбільші уподобання викликають заняття творчими видами діяльності (малювання, ліпка, аплікація). Далі в рейтингу щодо прихильності – грамота (39,7% \pm 5,7%) і

фізкультура (38,4% \pm 5,7%). Спостерігаються вікові особливості щодо прихильності дітей до різних видів діяльності. У 5-річному віці прихильні до творчих занять 63,6% \pm 14,5%, до письма – 45,6% \pm 15,0%, до фізкультури – 9,1% \pm 8,7%; в 6-річному відповідно 83,9% \pm 6,6%, 32,3% \pm 8,4% та 51,6% \pm 9,0% – до фізкультури; у віці 6,5-7 років – 57,1% \pm 9,3%, – 39,3% \pm 9,2%, – 39,3% \pm 9,2. Отже, зацікавленість заняттями фізкультурою достовірно вище у дітей 6-ти ($p < 0,001$) та 7-ми ($p < 0,01$) років у порівнянні з 5-річними. Водночас в групі 6-річних дітей значно більший інтерес викликають творчі заняття по відношенню до фізвиховання та письма ($p < 0,001$). У віці від 6-ти до 7-ми років зменшується прихильність дітей до творчих занять ($p < 0,05$).

На рис. 1-2 представлені результати дослідження в групах готових і не готових до школи вихованців ДНЗ щодо їх ставлення до найбільш розповсюджених видів діяльності: малювання, письмо, фізкультури, а також до вихователя та психолога. Серед готових до школи дітей найбільше прихильних до занять творчістю – 64,5%, далі в рейтингу прихильності йде ставлення до психолога – 45,2%, до занять грамотою – 38,7%, занять з фізкультури – 35,5%, вихователя – 33,9%.

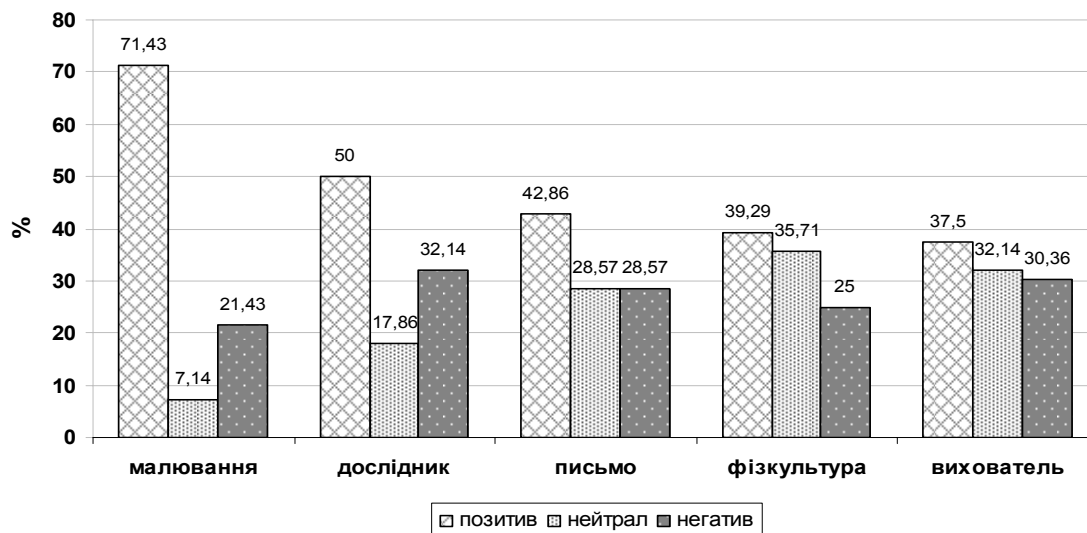

Рисунок 1. Розподіл дітей старшого дошкільного віку, функціонально готових до школи, за показником ставлення до окремих категорій, %.

Порівняльний аналіз психологічного статусу у групах готових та неготових до шкільного навчання дозволив виявити певні особливості. Готові до школи діти більш

прихильні до фізкультури (39,3% проти 16,7%) по відношенню до не готових, що можливо пов'язано з їх більш високим рівнем морфофункціонального розвитку.

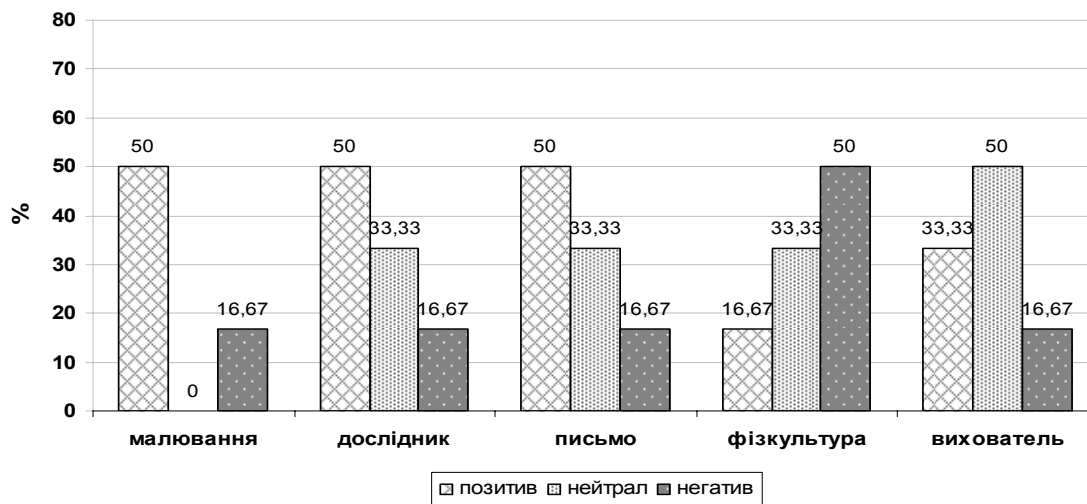

Рисунок 2. Розподіл дітей старшого дошкільного віку, функціонально не готових до школи, за показником ставлення до окремих категорій, %.

Аналіз результатів свідчить про те, що старші дошкільнята, як готові так і не готові до школи, прихильніші до творчої діяльності, ніж до фізичних вправ, зокрема. Це може бути пояснене як проблемами організації фізичного виховання, так і значною потребою дітей у практичній творчій діяльності, бо саме в цей період свого життя дитина виходить за рамки чистого фантазування і починає творити, оволодіваючи практичними навичками. Завдяки цій діяльності формується почуття самоповаги. Залежно від того наскільки успішно дитина справляється з «практикою» можна судити про якість оволодіння дитиною своїм внутрішнім та зовнішнім світом [3].

Ставлення до виховательки та психолога загалом мають подібну тенденцію. Однак серед дівчаток достовірно менше (9,1% проти 35,0% серед хлопців та 18,2% проти 40,0% серед хлопців) таких, що негативно ставляться до виховательки та психолога відповідно. Можливо це пояснюється як більш розвиненою довільністю емоційно-вольової сфери у дівчаток старшого дошкільного віку, так і більш залежною поведін-

кою, бажанням подобатися, які були виявлені за допомогою проєктивного тесту «Неіснуюча тварина».

Встановлено, що шестирічні хлопчики, які мають низький рівень шкільної зрілості, на відміну від дівчаток, мають негативне ставлення до фізкультури ($\chi^2=8,3$, $p<0,05$). Інших віково-статевих відмінностей під час статистичного аналізу результатів психологічних тестів не виявлено.

Результати тесту «Неіснуюча тварина» підтвердили наявність у 21,9% дітей високих показників тривожності, що співпадає з результатами тесту Темпла, Дорки, Амена. Такими ознаками на малюнках виявилися жирні лінії, штриховки, розміри тварини та деякі інші. Аналіз малюнків показав наявність агресивних тенденцій, у т.ч. захисного характеру та готовності до вербальної агресії, у 15,1% дітей. Серед хлопчиків достовірно більше таких, що виявляють агресію (25,0% проти 3,0% серед дівчат). У дівчат переважають ознаки невпевненості в собі, бажання подобатись, залежність від чужої думки.

Висновки

1. Ознаки тривожності спостерігаються у переважній кількості обстежених дітей старшого дошкільного віку: у 76,7% – середній рівень тривожності, у 21,9% – високий.

2. Найбільшу прихильність вихованці дошкільних навчальних закладів мають до занять творчими видами діяльності – 72,6%, далі в рейтингу – заняття письмом (39,7%) і фіз-

культурою (38,4%). Виявлений зв'язок між «шкільною зрілістю» та прихильністю до занять фізкультурою.

3. Серед хлопчиків спостерігається достовірно більше дітей з проявом агресії у 8,3 рази у порівнянні з дівчатками.

ЛІТЕРАТУРА

1. Практикум по возрастной психологии / под ред. Л.А. Головей, Е.Ф. Рыбалко – СПб.: Речь, – 2010. – С. 271-280.
2. Прихожан А.М. Психология тревожности. Дошкольный и школьный возраст / А.М. Прихожан. – М.: Питер, – 2007. – 192 с.
3. Тайсон Ф. Психоаналитические теории развития / Ф. Тайсон, Р. Тайсон – Екатеринбург: Деловая книга, – 1998 – 525 с.
4. Эткин А.М. Цветовой тест отношений // Общая психодиагностика / под ред. А.А. Бодалева, В.В. Столина. – М., – 1987. – С. 221-228.
5. Венгер Л.А. Психологические рисуночные тесты. Иллюстрированное руководство / Л.А. Венгер. – М.: Владос-пресс, – 2003. –160 с.

ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ И ЭМОЦИОНАЛЬНОЕ СОСТОЯНИЕ ДЕТЕЙ СТАРШЕГО ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА

Гозак С.В., Киселевская В.П., Елизарова Е.Т., Парац А.Н.

Цель работы: изучение психо-эмоционального статуса дошкольников.

Методы: социологические, статистические.

Результаты: Проведено изучение психо-эмоционального статуса 73 детей (40 мальчиков и 33 девочек), воспитанников старших групп дошкольных учебных учреждений г. Киева, накануне поступления в школу. У большинства детей от 5 до 7 лет (76,7%) определен средний уровень тревожности, у 21,9% – высокий, независимо от возрастных и половых различий. Исследования выявили позитивное отношение детей старшего дошкольного возраста к творческим видам деятельности – 72,6%, грамоте – 39,7%, физкультуре – 38,4%.

Перспективным является изучение динамики психо-эмоционального статуса дошкольников на протяжении учебного года.

PSYCHOLOGICAL PECULIARITIES AND EMOTIONAL STATE OF SENIOR PRE-SCHOOL AGE CHILDREN

S.V. Gozak, V.P. Kiselevskaia, Ye.T. Yelizarova, A.N.Parats

Subject of the work: study of psycho-emotional state of pre-school age children.

Methods: sociological, statistical.

Results: Study of psycho-emotional status of 73 children (40 boys and 33 girls), the pupils of the senior groups at pre-school educational institutions of the city of Kiev, has been performed on the eve of their entrance to school. An average level of anxiety was determined in the majority of the children at the age 5-7 years, a high level – in 21.9%, irrespective of age and gender differences. Investigations revealed a positive attitude of senior pre-school age children to the creative types of activity – 72.6%, writing – 39.7%, physical training – 38.4%.

Study of the dynamics of psycho-emotional status of pre-school age children during the academic year is perspective.